

Programma van eisen

om te voldoen aan het worden cq zijn van **Maat**

aan boord van een Huizer Botter.

Een maat dient in ieder geval de onderstaande zaken te kennen en/of te kunnen. Het is meer bedoeld als checklist voor het maat-zijn.

Algemeen

- De maat moet samen met de schipper de schuit volledig beheersen, in principe ook zonder hulp van de andere mensen.
- De maat is verantwoordelijk voor het voordek. Dit betekent o.a. dat de maat tijdens aan- en afmeren zich hier bevindt en zorgt dat alles op rolletjes loopt. Ook tijdens het hijsen en strijken bevindt de maat zich op of bij de plecht, verdeelt de taken en houdt in de gaten wat de mensen doen en of alles volgens plan verloopt.
- De specifieke bottertermen die tijdens het botteren kunnen worden gebruikt, moeten een maat enigszins bekend in de oren klinken. Als de schipper vraagt om de dirk wat door te zetten, moet de maat niet reageren met: Dirk is niet eens aan boord!
- De maat moet de benodigde knopen en steken kunnen leggen. Een maat moet in ieder geval kennen: paalsteek, mastworp, halve steek (slipsteek), bolders beleggen. Ook een beetje orde houden in en op het schip is mede taak van de maat ("touwtjes" niet laten slingeren maar opschieten e.d.).
- Veiligheidsmiddelen. Maat moet weten waar de verschillende veiligheidsmiddelen zijn en hoe ze werken. Bediening van de marifoon, gebruik van vuurpijlen en stakelichten, reddingsvesten brandblusser en EHBO doos zijn vereist!
- Maat moet de plaats van de verlichting en waar deze wordt opgeborgen, inclusief aansluitingen blindelings (is handig in het pikkedonker) weten.
- Maat moet de plaats van verschillende spullen in en op het schip kennen. Gereedschap, reserveonderdelen, keukenspullen, eten en bier enz.
- Motor- en keerkoppelingolie peilen, gasfles verwisselen, water- en diesel tanken.
- Algemene onderhoudsklusjes en het initiatief nemen hierin, zoals bijv. lijnolieën e.d. (ook in de wintertijd).
- De maat moet een redelijk inzicht hebben in de navigatie: in ieder geval moet hij kunnen kaartlezen, tonnen herkennen en lichtkarakters begrijpen.

Manoeuvres onder zeil

- Zeil hijsen. Hieronder wordt verstaan het juist omgaan met alle zeilen, vallen en schoten, inclusief kraanlijn, kluiver en bras. Ook de positionering en veiligheid van de mensen aan boord is van belang. Een voorbeeld: als het lekker golft staat de maat altijd als enige op de plecht, dit is verboden terrein voor andere luitjes. Op deze wijze heeft de maat ook het beste overzicht op de gang van zaken.
- Zeil strijken. Ook hier weer de omgang met schoten en vallen inclusief de juiste volgorde en de mensen aan boord tijdens deze acties.
- Het enigszins goed trimmen van de verschillende zeilen en zwaarden.
- Overstag gaan. Wanneer moet de fok los, wanneer kan de fok over naar de andere kant, gebruik van het buiketouw, wanneer moeten de zwaarden in- en uit het water, het op de juiste plaats zetten en in de gaten houden van de benodigde mensen inclusief veiligheid van de mensen in verband met grootzeil- en fokkeschoot, zwaardvallen, giek evt. kluiverschoot. Ook moet de maat zonder schipper de overstag-manoeuvere met de rest van de mensen kunnen uitvoeren, eventueel als roerganger.
- Gijpen. Hiervoor geldt eigenlijk hetzelfde als bij het overstag gaan.

- Omgang met de zwaarden. Het is aan te bevelen dat de maat de zwaarden zelf in of uit het water kan sleuren (bijvoorbeeld bij het varen met een schoolklasje kinderen). Tevens moet de maat, met gebruik van de pikhaak, het zwaardje drukken kunnen uitvoeren.
- Reven. Een maat moet de procedure van het reven en weer ontreven van grootzeil en fok gewoon uit z'n hoofd weten.
- Opdoeken en opbergen van zeilen onderdeks of onder de huik.
- Omgaan met de verschillende bomen, haken en stokken aan boord.

Manoeuvres met de motor

- Motor starten en stoppen, gas geven en voor- en achteruit geven.
- Vooruit varen. Lijkt voor de hand te liggen, maar een maat moet op de motor netjes rechtuit kunnen sturen. Dit betekent onder andere dat een maat de schuit door smalle stukjes en bruggetjes moet kunnen leiden.
- Een scherpe bocht draaien. Zowel linksom als rechtsom moet een maat de schuit kunnen draaien (voor en achteruit steken niet inbegrepen). Enig benul van schroefwerking en wegdrijven van de schuit is wel op z'n plaats.
- Achteruit varen. Weten hoe je de schuit een klein beetje achteruit moet kunnen laten varen. Ook hier moet je weer een klein beetje weten van de schroefwerking.
- Aan en afmeren. In principe is de maat verantwoordelijk voor het voordek tijdens deze manoeuvres. Onder het aan- en afmeren vallen een heleboel zaken:
 - Mensen op het voordek aan een taak zetten, bijvoorbeeld het ophangen van een bandje.
 - Opletten waar de mensen zich bevinden en dat ze geen rare dingen doen (geldt ook in het algemeen maar behoeft bij aan- en afmeren extra aandacht).
 - Weten hoe je een meerlijn op een bolder belegt (geen 30 halve steken, een aantal kruislingse slagen met twee halve steken is ook zat), omgang met bolders op de wal of andere schepen. Lasso werpen van een lus om een meerpaal op 20 meter afstand is een pré, maar geen vereiste.
 - Weten wanneer je van het schip af kan gaan of niet (bijvoorbeeld bij harde wind aan hoge wal is het niet handig als je als eerste van boord jumpst, de manoeuvre mislukt, en jij als maat aan de wal staat terwijl je schipper je aan boord hard nodig heeft).
 - Aangeven aan de roerganger hoeveel afstand de kop heeft tot de kant.
 - Het omgaan met het draaien en afstoppen op springen.
- Als laatste maar misschien wel de belangrijkste: wat doe je bij een man over boord manoeuvre.

Omgang met de schipper

- Een maat is de rechterhand en de vervanger van de schipper. Een beetje overwicht op de overige mensen is handig als je schipper plotseling ziek wordt of besluit overboord te vallen en je dus zelf de schuit voor de wal moet zien te krijgen.
- Beslissingen worden genomen door de schipper. Als een maat het niet eens is met de gang van zaken, kan hij/zij dit aangeven, maar de uiteindelijke beslissing van de schipper is voor iedereen bindend. De maat heeft zich hier gewoon aan te houden. Dit klinkt misschien een beetje cru, maar het betekent domweg dat de schipper eindverantwoordelijk is voor alle zaken aan boord, inclusief bemanning dus ook de maat. Het accepteren van andermans beslissingen hoort ook bij het zware bestaan van de maat.
- Een maat moet kunnen communiceren met de schipper. Dit kan d.m.v. je stem, maar het is handig als je geen keel op hoeft te zetten maar met bijv. gebaren duidelijk kan maken wat er gebeurt. Dit komt op andere mensen zeer betrouwbaar

over, bovendien willen mensen nogal eens opgewonden zijn (en dus lawaaiig) of de motor brult te hard om verbaal te kunnen communiceren.

Omgang met de overige mensen

- Een maat moet weten wanneer overige mensen aan boord iets wel en niet mogen of kunnen en dit ook duidelijk maken aan de mensen. Hieronder vallen: beoordelen of mensen tijdens het varen op het voordek kunnen zijn, gedrag in havens, zachtjes over alle voordekken lopen, zwemmen op drukke plekken e.d. Het is dus handig als de maat in zulke situaties de mensen wijst op hun rechten en plichten (vriendelijk maar wel streng) en dus een klein beetje overwicht probeert te creëren.
- Een maat moet op de juiste manier mensen kunnen vertellen wat ze moeten doen. De vier gouden stappen:
 - Naam noemen (niet "iemand" of "jij daar")
 - Wachten op reactie (heeft hij/zij me wel gehoord??)
 - Kort & vriendelijk vragen iets te doen ("Kun jij/Zou jij/Wil jij zus&zo)
 - Controleren of de persoon het begrepen heeft ("Denk je dat 't lukt? Je weet hoe het werkt? Wil je assistentie?").

Vervolgens niet de andere kant op kijken, maar in de buurt blijven en kijken of het goed gaat.

- Bij het varen met (onbekende) gasten moet de maat deze mensen een beetje op weg helpen. Wijzen waar dingen staan, vragen zo goed mogelijk beantwoorden, mensen gerust stellen als dat nodig is enz. Een beetje vriendelijkheid en openheid zorgen ervoor dat deze mensen de schuit misschien nog wel eens huren.
- Over het algemeen is het zo dat mensen gestimuleerd moeten worden om de handen uit hun zakken te halen. Een maat moet stimuleren en samen met de schipper ervoor zorgen dat de gasten een geslaagde tijd aan boord meemaken.
- Een maat moet kunnen vertellen over de geschiedenis van de botter. Iets weten over het vissen in vroeger dagen op de Zuiderzee, en kunnen vertellen waar wat voor diende op de botter zoals de bun.